

APROXIMACIÓ ALS ASPECTES JURÍDICS DE LA QÜESTIÓ LINGÜÍSTICA ALS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA 1992 *

ANTONI BOVER I HIDIROGLU

Advocat

I. INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest treball és el de tractar el problema idiomàtic que es planteja en l'organització i el desenvolupament dels Jocs de la XXV Olimpíada a Barcelona, des del seu vessant jurídic.

Per assolir-lo creiem necessari remarcar que l'estudi haurà d'anar per dues vies:

- D'una banda la legislació espanyola i l'esquema lingüístic vertebat a l'Estat espanyol.
- D'altra banda la Carta Olímpica i les seves previsions sobre l'aspecte que ens ocupa.

(...)

II. LA CARTA OLÍMPICA I LA LLENGUA

Fins ara el nostre estudi s'ha centrat en la legislació pròpia però, com ja anunciàvem al començament, hem d'esbrinar quina reglamentació existeix en la Carta Olímpica.

* Publiquem una part del treball encarregat l'any 1987, poc després de la nominació de Barcelona com a seu dels Jocs de la XXV Olimpíada, per la Generalitat de Catalunya i el Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Barcelona.

Aquesta part del treball és cabdal i per una raó molt senzilla: tota ciutat candidata a la nominació ha d'assegurar al COI¹ que cap disposició legal o reglament no podrà contradir el que preveuen les regles olímpiques.

En conseqüència, en el dossier de la candidatura podem llegir que davant la pregunta següent:

«¿Pueden ustedes garantizar que su Gobierno estará de acuerdo en observar prioritariamente las Normas del Comité Olímpico Internacional y los Textos de Aplicación de las mismas durante toda la duración de los Juegos Olímpicos?»

es va contestar afirmativament i es va aportar un acord del Consell de Ministres del Govern espanyol, de 29 de gener de 1986, que es definia en aquest sentit.

En el mateix contracte signat amb el COI el 17 d'octubre de 1986 es recull aquest extrem en la segona estipulació:

«La Ville et le CNO ayant présenté avec leur candidature la garantie de leur gouvernement national du respect des dispositions de la Charte Olympique».

L'observança de les normes del Comitè Olímpic Internacional és, doncs, inqüestionable.

Així el COOB haurà d'adaptar-se a les normes del COI sobre la llengua dels Jocs, tenint en compte que la darrera paraula la té la comissió executiva del COI amb competència exclusiva per interpretar les regles olímpiques.

Passem ara a l'estudi de la Carta Olímpica² que, cal dir-ho, és parca en la regulació del tema lingüístic.

A. *El francès i l'anglès*

Troblem la primera menció sobre els idiomes en la regla 12, on es condiona l'elecció d'un membre del COI al fet que conegui el francès o l'anglès.

1. El Comitè Olímpic Internacional (COI), constituït pel Congrés de París del 23 de juny de 1894, és una associació de Dret internacional amb personalitat jurídica de durada il·limitada i amb seu a Suïssa.

2. La Carta Olímpica es compon primordialment de les regles, dels textos d'aplicació i d'instruccions per temes concrets. Les regles són les normes bàsiques del moviment olímpic (només poden modificar-se si 2/3 dels membres del COI són presents a la sessió i com a mínim 30 membres voten a favor de la modificació). Els textos d'aplicació que poden ésser modificats per majoria simple desenvolupen el contingut de les regles.

En la regla 18, es declara més explícitament:

«Les langues officielles du CIO sont le français et l'anglais. A toutes les sessions du CIO, excepté pour les sessions extraordinaires, la traduction simultanée doit être également prévue en espagnol, en russe et en allemand.

En cas de désaccord entre les textes français et anglais de ces règles, le texte français fera autorité».

Amb relació al COI, els idiomes oficials estan clarament fixats. No obstant això, s'estableix una certa jerarquització del francès sobre l'anglès en cas de dubte.

A part, sense la categoria d'oficial, es preveu la traducció simultània en espanyol, rus i alemany, com a llengües de treball.

B. *La llengua del país hoste*

Hem de dir que la llengua del país organitzador, tant de les reunions del COI com dels Jocs, té, segons les circumstàncies, diferent rellevància en la Carta Olímpica.

Així, en les reunions del COI, com hem vist, la traducció simultània s'haurà de preveure en els idiomes alemany, rus i espanyol (castellà) obligatòriament. No obstant això, en les instruccions donades als CON que acullen les sessions es preveu que *«eventuellement»* la traducció simultània es podrà preveure per a *«la langue du pays hôte»*.

Hem de dir que la política de prioritats idiomàtiques no és certament clara perquè també en les reunions del COI i en relació amb els comunicats de premsa que desitgi fer el president s'han de poder traduir immediatament al francès i a l'anglès i a la llengua del país amfitrió sense que hi hagi l'obligació d'assegurar la traducció a les altres llengües de treball (instrucció III).

Parlant específicament de la celebració dels Jocs, en el seu apartat *«Administration et organisation des Jeux Olympiques»* i més concretament en la seva regla 52, la Carta Olímpica atorga una importància diferent a la llengua del país:

- El programa explicatiu de cada esport haurà d'ésser editat *«en français et en anglais, ainsi que dans la langue du pays où se déroulent les Jeux Olympiques»*.
- El *rapport* complet de la celebració dels Jocs estarà redactat *dans les deux langues officielles du CIO, le français et l'anglais, et even-*

tuellement dans la langue du pays où les Jeux Olympiques se sont déroulés».

Amb l'articulat que hem posat en relleu fins ara, hem de fer la distinció entre els idiomes oficials del COI, els idiomes de treball i els idiomes dels Jocs Olímpics.

Els primers, el francès i l'anglès, són oficials del COI com a associació de Dret internacional amb personalitat jurídica pròpia i durada il·limitada i tenen les característiques que hem donat de l'oficialitat al començament del treball, o sigui, que són les llengües jurídicament vàlides en tot tipus de relació del COI i amb el COI (vegeu, per exemple, el text d'aplicació de la regla 24, on s'estipula que els estatuts dels CON s'hauran de trameure al COI en anglès o francès i la necessitat que l'informe final dels Jocs s'editi obligatòriament en francès i anglès i només potestativament en l'idioma del país organitzador).

Les llengües de treball, atès el gran nombre de persones que les coneixen, serveixen d'ajuda i d'instrument de comprensió entre el COI i els CON, periodistes..., i per això es preveu la necessitat de la traducció simultània.

La llengua del país organitzador, amb un valor diferent segons el supòsits, tot i que no és idioma oficial del COI en particular, ho és dels Jocs. Com a idiomes dels Jocs tenim els oficials del COI que, tenint en compte la indisponibilitat de les normes olímpiques, no es poden obviar i la llengua del país organitzador, que hauran de trobar un tracte igualitari durant el període de l'Olimpiada en els recintes olímpics.

C. *Acotacions i conclusions*

Creiem necessari clarificar el terme «pays», que pot provocar algun problema d'interpretació, ja que la Carta Olímpica parla, sense cap matís, de «*langue du pays hôte*», «*langue du pays où se déroulent les Jeux Olympiques*».

Què entén per «pays» el COI?

En el segon paràgraf de la regla 8 se'ns defineix com a:

«... État, territoire ou portion de territoire que le CIO considère selon sa discrétion absolue comme zone de juridiction du CNO qu'il a reconnu».

Complementant aquesta, i tenint en compte el reconeixement del COI al Comitè Olímpic Espanyol, en l'article 31 de la Llei general de la cultu-

ra física i de l'esport, de 20 de març de 1980, trobem clarament que «*corresponde al Comité Olímpico Español la representación de España ante el Comité Olímpico Internacional*».

Si adaptem l'expressió al supòsit que ens ocupa, podem dir que «*la langue du pays hôte*» és la «*langue de l'État Espagnol*».

En aquest moment es podria plantejar el problema següent:

La Carta Olímpica només preveu, en singular, l'idioma de l'Estat de la ciutat organitzadora.

La qüestió es planteja només a efectes dialèctics perquè seria fruit d'una interpretació literal, tancada i poc sistemàtica que digués que a l'Estat espanyol hi ha una única llengua oficial a tot l'Estat: la llengua castellana.

Seria una conclusió errònia perquè deixaria de banda un principi que, per oblidat, no és menys important; els Jocs Olímpics s'atorguen a una ciutat i no a un Estat.

Així, la regla 4 diu que:

«L'honneur d'organiser les Jeux Olympiques est confié à une ville.

»Toute candidature pour l'organisation des Jeux doit être faite par l'entremise de l'autorité compétente de la ville concernée.»

La importància de tot plegat ve confirmada pel fet que és la ciutat i el CON qui signa el contracte amb el COI, després de la nominació.

A l'Estat espanyol, l'existència de la cooficialitat idiomàtica en determinades comunitats autònomes és un fet indiscutible, i es dona el cas que Barcelona té una llengua pròpia, el català, cooficial al costat del castellà.

S'imposa, doncs, una interpretació àmplia, recolzada per la pràctica anterior, com és el cas d'Hèlsinki, amb quatre llengües oficials als Jocs.

El català i el castellà, idiomes cooficials a Catalunya, amb el francès i l'anglès com a cooficials del COI, passen a ser les llengües oficials dels Jocs.

Aquesta cooficialitat haurà d'estendre's, territorialment, a tota «*l'enceinte olympique*», que segons la regla 53 inclou «*terrains d'entraînements, villages olympiques et pistes de compétitions*» i materialment a tot tipus d'expressió escrita i oral. En resum, en totes les incidències dels Jocs els quatre idiomes podran emprar-se amb tracte d'igualtat.

D. *Compromisos adquirits*

Cal fer esment dels compromisos adquirits per la candidatura de Barcelona en el seu dossier de respostes al qüestionari del COI.

És important aquest aspecte des del moment que la ciutat pot veure's vinculada a les seves declaracions.

En l'aspecte de la llengua la candidatura de Barcelona no va agafar cap decisió que limiti la cooficialitat en els Jocs dels dos idiomes coexistents a Catalunya.

Així, trobem que el COOB procedirà a editar totes les publicacions que preveu la Carta Olímpica, com totes les publicacions oficials del mateix COOB, en «els idiomes oficials de la XXV Olimpíada» (condició 11.^a).

Els responsables de la promoció de Barcelona també van assegurar que els comunicats es difondrien mitjançant la megafonia en «els idiomes oficials» (condició 15.^a).

L'informe final de la XXV Olimpíada s'editarà en «els idiomes oficials» d'aquesta (comentari a la proposta de contracte núm. 41).

Podem deduir del que hem vist que no hi ha cap restricció per prendre una decisió en aquest aspecte donada la neutralitat dels termes emprats.

No només això, sinó que cal dir que la candidatura, en respondre el qüestionari del COI, en el punt 11, introdueix indirectament el català i hi fa referència directament, encara que en el seu vessant literari.

III. QÜESTIONS PRÀCTIQUES QUANT A LA COOFICIALITAT DE LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA ALS JOCS

La decisió d'adoptar el castellà i el català com a llengües de la XXV Olimpíada al costat de l'anglès i el francès és competència del COOB i, en darrera instància, si hi haguessin discrepàncies, del COI.

Si l'acord es prengués mitjançant convenis amb entitats de caire polític o tècnic, els esborranys haurien d'ésser autoritzats pel COI tal com es desprèn de la regla 40 i del compromís adquirit per la candidatura de presentar els models de contractes a l'aprovació del COI i una còpia d'aquest en el termini de 10 dies a partir de la seva signatura, com també de tota modificació que se'n pogués fer.

Un cop hagi estat pres l'acord, ens trobarem amb les dificultats normals de la pluralitat lingüística.

Passem a analitzar, encara que sense ànim de ser exhaustius, alguns supòsits conflictius:

— Regla 63 i text d'aplicació:

«... Les délégations défilent dans l'ordre alphabétique de la langue du pays où sont organisés les Jeux Olympiques, sauf celle de la Grèce qui ouvre la marche et celle du pays hôte que la cloch».

S'haurà de preveure en quin ordre passaran:

XILE-Chile
XINA-China
XIPRE-Chipre
Etc.

També haurà d'estudiar-se, si no s'adopten les dues ortografies, quina s'emprarà:

MÈXIC-Méjico
PARAGUAI-Paraguay
Etc.

Aquestes qüestions hauran d'ésser decidides pel COOB, tot i que cal tenir en compte que la regla 69 preveu que els detalls de les cerimònies seran sotmesos a l'aprovació de la comissió executiva del COI.

— Regla 38:

«Pour faciliter la collaboration entre le COJO et les CNO ceux-ci désigneront un «attaché» pour leur pays, après avoir consulté le COJO. L'attaché devra parler la langue du pays auquel il est affecté.»

Hauran de conèixer el català i/o el castellà.

— Regla 64 i text d'aplicació:

Medalles, diplomes, medalles commemoratives.

— Regles 63 i 66 i textos d'aplicació:

Discursos protocolaris en les cerimònies d'obertura i de clausura.

— Rodes de premsa:

També en aquests supòsits s'ha de preveure una política lingüística.

IV. PROPOSTES

La cooficialitat dels quatre idiomes als Jocs comporta la possibilitat d'escollir-ne un qualsevol, però també implica, segons el principi de no-discriminació, emprar-los tots, amb tracte d'igualtat i preveure la infraestructura necessària per a això.

És, doncs, important que, dins les possibilitats materials, s'utilitzin tots quatre idiomes.

Això implica un planejament equitatiu per preveure quin idioma s'utilitzarà en cada un dels estrictes actes protocolaris i, si se n'empra més d'un, quina serà la prelación establerta.

Malgrat una important tasca de previsió, és necessari tenir una fórmula general per als casos en què no sigui possible utilitzar-ne més d'un dels previstos i, sobretot, en el cas de conflicte entre el català i el castellà.

En aquests supòsits, proposem:

- Si es tracta d'un cas previst en la legislació interna, fer-ne ús, encara que ja hem vist que les solucions legals són suficientment eclèctiques, tot i que marquen pautes de comportament.
- Si es tracta d'un problema purament intern d'organització i desenvolupament dels Jocs, el conflicte hauria de dictaminar-se a favor de la llengua catalana.

Això ho diem tenint en compte que el català, segons l'Estatut d'Autonomia i la Llei de normalització lingüística, és la llengua pròpia de Catalunya i, alhora, de Barcelona.

Aquest argument s'ha de posar en relació amb el protagonisme que té la ciutat, enfront de l'Estat, en l'ideari olímpic.

Però també ho diem perquè la reconeguda inferioritat de la llengua catalana enfront de les altres justifica la utilització de, en paraules del Consell Consultiu, «l'antiga fórmula aristotèlica»: tractar de forma desigual situacions desiguals.

Tenint en compte que, segons el Tribunal Europeu dels Drets Humans, la igualtat de tractament és violada només quan la distinció manca de justificació objectiva, no trencarem per res la igualtat dels idiomes oficials de l'Olimpíada de Barcelona.

Al nostre entendre, en punts conflictius o dubtosos s'ha de recórrer al principi d'igualtat material recollit pel Tribunal esmentat i pels tribunals espanyols, que no és contrari al principi d'igualtat formal.

Afegirem que la vinculació del COI i del COOB a aquesta idea pot ésser objecte de discussió, però que quedi aquí, com a idea, aquesta proposta.